

TÁJÉKOZTATÓ A MINŐSÍTÉSEKRŐL ÉS A JELEKRŐL

Második, átdolgozott kiadás

A rövidítések magyarázatára nincs szükség, minthogy ezeket szinte kivétel nélkül feloldjuk. Az első kiadáshoz képest a *minősítések* listájában szükség volt néhány változtatásra. A régi, de (betűrendi helyükben is) megváltoztatott minősítéseket szögletes zárójellel és utaló jellel (→) különböztetjük meg. (NB. A minősítések betűképe is megváltozott: állóból dőlt, kurzív lett.) A minősítések értelmezése jórészt azonos az előző kiadáséval, illetve nyilvánvalóak, ezért alább csak azokhoz csatolunk értelmezést, amelyek teljesen újak vagy közvetlenül kapcsolódnak egyik-másik minősítéshez.

[argó] → <i>szleng</i>	
<i>bizalmas</i>	a közvetlen, fesztelen hangú társalgásra jellemző
<i>durva</i>	sértően, megalázóan közönséges
<i>elavulóban, elavult</i>	a kiveszőben levőnél gyakoribb
<i>görög katolikus</i>	
[gör. kel.] → <i>ortodox</i>	
<i>gúnyos</i>	
<i>gyermeknyelvi</i>	
<i>hivatalos</i>	
ill.	illetve
[irod] → <i>szépirodalmi</i>	
<i>kedveskedve</i>	
<i>kiveszőben</i>	az elavulóban levőnél ritkább
[költői] → <i>szépirodalmi</i>	
[nép] → <i>nyelvjárási</i>	
<i>nyelvjárási</i>	
<i>ortodox</i>	
<i>pejoratív</i>	
pl.	például
<i>protestáns</i>	
<i>régi</i>	időben távolibb, szaknyelvi jellegű
<i>régies</i>	időben közelebb, ismertebb
<i>ritka</i>	
<i>sajtónyelvi</i>	
<i>szaknyelvi</i>	
<i>szépirodalmi</i>	
<i>szépítő</i>	
<i>szleng</i>	bizalmas és durva szóhasználatot vegyítő, a köznyelvtől (gyakran szándékosan) távol álló
[táj] → <i>nyelvjárási</i>	
<i>tréfás</i>	
<i>túlzó</i>	
v.	vagy
<i>választékos</i>	
<i>vallási</i>	
[vulgáris] → <i>szleng</i> v. <i>igénytelen használatban</i> v. <i>durva</i>	

MEGJEGYZÉSEK A MINŐSÍTÉSEKHEZ

- A *görög keleti* nem hivatalos megnevezése az *ortodox* egyháznak.
- A több nyelvjárásban élő *nép* és csak egy(néhány) nyelvjárásból idézhető *táj* minősítést akként fogja össze a *nyelvjárás*, ahogy a *szaknyelvi* a különböző szakmák (kisebb-nagyobb) szaknyelveit.
- Az eddigi, *régies* feloldású *rég* minősítést azonban azért indokolt kettébontani (*régies*; *régi*), mert mintegy jelentésük része az is, hogy milyen mélységű a múltjuk.
- A *szleng* itteni, teljesen új értelmezésére egyrészt az kényszerít, hogy nagyon sok definíciója van, másrészt pedig az, hogy a *szleng* nemcsak viszonyító tartalmú (mint minden minősítés), hanem viszonyokat (minősítéseket) sűrítő is.
- A *vulgáris* azért hiányzik a minősítő szavak köréből, mert a mai magyar nyelvi használatban teljesen elhomályosult az eredeti 'közérthető, népszerű, népies' jelentése és lefoglalódott az alantas, közönséges, sőt a durva, trágár beszédmódra. Az eddigi *vulgáris* minősítésűek szóképzleti helyzete ráadásul mára annyira megváltozott, hogy a fentebb megnevezett helyettesítő minősítéseken kívül nemegyszer a *bizalmas* a helyes megjelölés.

JELEK

- [] azokat a megjegyzéseket, jelzésszerű utalásokat foglalja magában, amelyek a címszó és a szinonima, illetőleg szinonimasor közt fennálló értelmi vagy használati körüli különbségre vonatkoznak
- () – adott szón belül az (alkalmanként) elhagyható elemet jelöli
– szinonima után a szinonima jelentését, használati körét megvilágító példát (mondatot vagy szó szerkezetet) foglalja magában
– címszó után a vö. rövidítéssel jelzett további, képzett szinonimákat fogja közre
- < > a szűkebb vagy tágabb értelemben használható kifejezéseket jelzi, melyek a címszóval jelölt gondolati tartalmat kevésbé pontosan jelölik meg, illetve a címszótól eltérő kapcsolatokban is használatosak
- :
- []-be tett jelentésmegkülönböztető megjegyzés után azt jelzi, hogy az előtte álló, értelmi különbségre vagy használati körre vonatkozó észrevétel nemcsak a közvetlenül utána következő szóra érvényes, hanem az egész szinonimasorra, tehát mindaddig, amíg fogalmi különbséget jelző (azaz nem stílárius szempontból összetartozó szinonimákat elkülönítő) pontosvessző (;) nem áll a szövegben, vagy sorszám (pl. ③) nem jelzi a szinonimasor végét
- minősítés után arra utal, hogy az előtte álló minősítés nemcsak a közvetlenül utána következő szinonimára érvényes, hanem mindaddig, amíg a szövegben pontosvessző (;), sorszám (pl. ③) vagy jelentés-megkülönböztető megjegyzést tartalmazó szögletes zárójel ([...]) nem áll
- címszó után azt jelzi, hogy a címszót rögtön szinonimasor vagy utalás követi
- ;
- a különféle, de egymáshoz közel álló, egymástól nem túlságosan nagy mértékben különböző szinonimákat, illetőleg szinonimasorokat különíti el egymástól
- ,
- a hasonló szinonimákat különíti el egymástól
- ① ② ③ [stb.] az egymástól nagyobb mértékben különböző vagy az egymással semmi összefüggésben nem levő szinonimákat, illetőleg szinonimasorokat különíti el egymástól
- ■ ■ [stb.] két vagy több szófajú címszavak esetén a különböző szófajhoz tartozó szinonimákat, szinonimasorokat különíti el egymástól
- ^{1 2 3} [stb.] a homonimákat, azaz azonos alakú, de jelentésükben nem kapcsolódó szavakat választja szét
- arra a címszóra utal, ahol további, távolabbi egy vagy több szinonima vagy más – szükség esetén stíláriusan minősített – alakváltozat található